

Alcedo

Juni 2016 Nr 1 Årg 38

Örkelljungabygdens Natur

Innehåll

Sommarens och höstens program	sid 3
Spångabygget i maj 2016	sid 5
Exkursioner	sid 6
Familjedagar	sid 12
Om vinterns och vårens fågelobsar	sid 15
Jorduggla, <i>Asio flammeus</i>	sid 17
Vildbin i Örkelljunga	sid 19
Några bortglömda åkrar i Ringarp	sid 23
Bottenfaunan – vad finns under ytan?	sid 29
Vårfåglar	sid 42
Styrelse, avgifter m.m	sid 43

Så är våren äntligen på väg att övergå i sommar! Trots åska och hagel-skurar har de flesta flyttfåglarna vågat sig tillbaka. Svarthättan, rödstjärten och den svartvita flugsnappare är i full färd med att sjunga in sina revir. Också göken och till och med näktergalen har hörts! Den senare har inte observerats i kommunen på flera år.

Och redaktionen har åter lyckats producera ett nummer med varierat innehåll med både aktuella artiklar och en historisk återblick.

Trevlig läsning!

Redaktionen

Redaktionen

Janne Johansson, Ingas väg 7, Ö. Ringarp, 286 91 Örkelljunga,
0435-501 31, e-post: janne_ringarp@telia.com
Perry Vigelsbo, Ängelholmsvägen 49, 286 36 Örkelljunga,
0435-510 58, e-post: vigelsbo@telia.com
Leif Sigbo, Bjäregatan 3, 286 31 Örkelljunga, 0435-522 32
e-post: leif.sigbo@telia.com
Lena Ottosson, Hässleholmsvägen 47, 286 35 Örkelljunga,
0435-511 03, e-post: lenna@ottosson.net
Pär Svensson, Klockgatan 21, 286 34 Örkelljunga, 0435-544 75
e-post: pergit@telia.com

Nästa nummer av **Alcedo** utkommer i september. Manusstopp 15/8.

Omslagsbild framsida: *Vattenklöver* (Foto: Perry Vigelsbo)

baksida: *Nagelspinnare* (Foto: Jörgen Andersson)

Sommarens och höstens program

- 2/6 **Torsdag. Cykling i försommarkvällen.** Årets cykelexkursion förläggs till en tidig junikväll med förhoppningsvis flitiga sångsolister av skilda slag. Lennart har alltid sin hoj i god trim och har lovat att välja ut en lämplig vägsträcka i vår nära omgivning. Så ta fram cykeln, pumpa däck- en och tag med en liten fikakorg. Samling vid Netto kl. 18.⁰⁰.
Ansvarig Lennart Persson
- 19/6 **Söndag. De vilda blommornas dag.** I år är det fjortonde gången som vi deltar i detta samarrangemang kring vår växtvärld. Liknande evenemang genomförs runt om i Norden samt på Färöarna och Grönland. För vår del har vi tänkt lägga några timmar längs Pinnån och Hjälmsjön. Vilka växter kan man strax innan midsommar påträffa på de olika strandbiotoperna? Den som följer med får se. Stövlar, fika, flora och anteckningsbok. Samling vid Netto kl. 09.⁰⁰. *Ansvarig* Zigge
- 2/7 **Lördag. Natur- och kulturskolan Hörjelgården.** Vi studerar kulturlandskapet på en gård i gränstrakterna till Österlen med hjälp av en påläst guide. Här finns inslag med stubbskottsäng, översilningsäng, skånska gåren, och ögödslad naturbetesmark – som det kunde se ut på Linnés tid. Gården ägs, efter en donation 1976, av Naturskyddsföreningen i Skåne. Heldag. Välpackad matkorg rekommenderas. Avgift 100 kr/person. Samling vid Netto kl. 08.³⁰. *Ansvarig* Janne Johansson
- 4/8 **Torsdag. Slätter i Spångabygget.** En insats under denna tid av året är deltagandet i slätterarbetet på sidvallsängen i Spångabygget. Med liens hjälp arbetar vi oss nerför den blöta och tuvrika sluttningen. Vattenklöver, småvänderoten, tätörten, granspiran och ett flertal gräs och starrarter har nu blommat över, men det lyser på sina håll gult av myrliljor och blått av ängsvädd. Vi hoppas att du om möjligt viker denna kväll för en viktig naturvårdsinsats. Föreningen bjuder på fika och förhoppningsvis också på välslipade lieblad. Fotbeklädnad efter det fuktiga underlaget. Samling vid Netto kl. 17.⁵⁰.
Ansvariga Janne Johansson & Perry Vigelsbo
- 11/8 **Torsdag. Borttagning av slättergräset.** En vecka efter lieslåttern gräs och örter fröat av sig ovh vi samlas för att bära bort det avslagna gräset, halvgräset och örterna. Ta med dig rätt fotbeklädnad, räfsa, grep, busksax och egen fika. Samling vid Netto kl. 17.⁵⁰.
Ansvarig Perry Vigelsbo & Janne Johansson

14/8 **Söndag. Insekternas dag. Ekholmstället och Mikael Sörensson.** Kan en grustäkt gynna den biologiska mångfalden? Många mindre grustäkter är idag nedlagda och återställda och därigenom har också goda livsbetingelser för ett flertal insektsarter försvunnit. I anslutning till det pågående projektet *Vildbin i Örkelljunga* (se artikel) kommer entomologen Mikael Sörensson att berätta om sommarens inventering och lyfta fram behovet av att gynna en hotad insektsfauna. Vi hoppas på fint väder, aktiva bin och intresserade deltagare. Medtag fika. Samling Netto kl. 14.⁰⁰. *Ansvarig* Pär Svensson

28/8 **Söndag. Hallands Väderö.** Denna sena augustidag har vi tänkt ställa kosan till vår säregna ö i Västerhavet. Att uppleva detta landskap under olika årstider, under olika väderbetingelser är både en förmån och en möjlighet. Sensommarens blomsterprakt och öns fåglar, harar och sälar gör dagen upplevelserik. Ordentlig matkorg, liksom kikare är att rekommendera. Samling vid Netto kl. 08.⁴⁵. *Ansvarig* Zigge

18/9 **Söndag. Familjedag. Denna utflykt i vårt närområde vänder sig speciellt till barnfamiljer.** Välkomna att i all enkelhet vara med och upptäcka naturen tillsammans med era barn! Vi ser vad hösten har att bjuda på. Oömma kläder och stövlar eller kängor på fötterna är lämpligt. Medtag fika, ev. korv då möjlighet att grilla kommer att finnas. Samling vid Netto kl. 09.³⁰. Avslutning framåt middagstid. *Ansvariga* Birgit Svensson, Eva Persson

1/10 **Lördag. Svamputställning under kulturdagen.** Örkelljungabygdens Natur har tänkt medverka på denna kulturella föreningsdag med att ta fram en svampfylld utställning i Vuxenskolans lokaler på Ängelholmsvägen. Mer om engagemanget finns att läsa i kommunens särskilda utskick inför dagen. *Ansvarig* Styrelsen

16/10 **Söndag. Falsterboudnen** är under hösten en unik lokal för studium av fågelsträck. Vi åker dit och hoppas på bra väder och med inslag av inte minst olika rovfågelarter. Glöm inte varma kläder och god förtäring för en heldag. Samling vid Netto kl. 05.⁰⁰. *Ansvariga* Patric Carlsson och Björn Herrlund

Spångabygget i maj 2016

Granspira

Småvänderot

Grönsnabbvinge

Foton: *Perry Vigelsbo*

Exkursioner

Vemmentorpasjön – söndagen den 8 november

Efter en regnig och stormig natt blev det en fin och solig förmiddag. Vi blev fem personer som från badplatsen gav oss iväg medurs runt sjön. Vi drog oss nära strandlinjen längs sjöns norra sida genom den tall- och delvis bokdominerade skogen. För att undvika återvändsgränder vid de strandnära stugorna vandrade vi sen uppför slänten till Åsljungapallens område för att därefter följa asfältvägen mot Sonnarp.

Tallblandskog på sjöns nordsida. Foto: Lars Schale

Stensån har sina källflöden uppströms Vemmentorpasjön och först tvärade vi, i form av dikade bäcksträckor, det vatten som kommer från sjöarna Svarta sjö, Vita sjö och Gårdsjön. Längre söderut tillstöter så även det vatten som rinner upp borta från Bosjöholm och Sjöhultet, där sjöarna Bosjön, Långasjön, Hultasjön och Krokasjön kan inräknas. Dessa sjöar deltog på 1930-talet i ett sjösänkingsprojekt benämnt *Örkeljungasjöarnas vattenavledningsföretag* (1937).

Före Kulla scoutdistrikts lägerområde i Sonnarp letade vi oss ner till stranden av sjön, varefter vi fikade på en brygga utlagd över sankmarken nedanför det relativt nyuppvuxna stugområdet söder om sjön. Korp hördes från skyn, omvråk och häger registrerades. Vår vandring förde oss nu västerut, bort mot Stensåns utlopp från sjön. Parallellt med sjöstranden finns här en bäck med upprinnelse från söder.

Starka betongfundament finns vid sjöns utlopp, troligen tillkomna efter det att en reglering av vattnen gjorts under 1930-talet. (Osäker uppgift) Det är här som Stensån leder vattnet vidare på sin väg bort genom södra Halland och ut i Laholmsbukten vid Båstad. En enkel plankta fick hjälpa oss att torrskodda gå över vattendraget vid det uppdämda lilla fallet.

Janne Johansson

Hallands Väderö – annandag jul den 26 december

En av öns stora döda ekar

Tre plusgrader och regn hade utlovats av väderleksrapporten. Efter flera år av olika anledningar att inte åka ut till ön, skulle jag inte ge upp för vådrets skull. Jag hade till och med fått med mig Tobbe. Efter ett omsorgsfullt packande av matsäck och extra kläder åkte vi till samlingsplatsen vid Netto. En bil, hade de andra hunnit åka? Det visade sig att det bara var Janne och Eva, som vågade trotsa vådret. De hade nästan bestämt sig för att åka hem innan vi kom, men blev nu tvungna och åka med.

Framme i Torekov var det faktiskt en hel del människor som ämnade sig ut till ön, även om det verkade som om en del inte hade tittat på väderleksrapporten... (regn och lite halvkallt). Det var stilla och lugnt på havet och ett väldigt fint duggregn, knappt så det märktes. Härligt väder faktiskt! Båtresan över var lugnt och fin. Havet låg alldeles stilla!

Väl framme vid öns kajplats Sandhamn fick Janne och Eva fullt förtroende att guida oss. Vi avvek söderut från de andra re-

senärerna och följde nyfiket Janne. Vi gick genom Söndre skog och ner till Ulagapskärret. Här brukar det vara vattenfyllt på våren och alsocklarna reser sig ur vattnet och i sänkorna växer det en speciell sumpmarksflora som ändras efter hur ljuset och vattennivån förändras.

Vi vandrade vidare och förbi Kappelhamn där skogsvaktarbostaden finns kvar. Idag eldades det i en eldkorg på gården utanför. Även om det såg välkomnande ut, bestämde vi oss för att gå vidare mot Ulagapsviken, sälreservatet. Det var ju snart dags för

fika och där har man chansen att titta närmare på knubbsälarna, *Phoca vitulina*, medan man intar sin fika. Janne räknade till ett 60-tal sälar som låg ute i vattnet och på kobbarna. Det visade sig att man har uppskattat sälbeståndet till ca 1400 individ runt ön.

Efter en värmande fika skulle vi fortsätta mot fyren men det visade sig att spångplankorna var fruktansvärt hala och alla som vi mötte rekommenderade oss att inte gå det hållet så vi beslutade att gå tillbaka mot skogsvaktarstugan och vidare därifrån. När vi nu passerade stugan så passade vi på att stanna till och titta. Man höll på att bygga om gården och i ett av rummen hade man byggt ett kapell. Det ska i framtiden bli konfirmandläger här och kapellet

Lunglav

ska invigas till våren. Vår vandring fortsatte nu mot Engelska kyrkogården och vidare mot Jättebergeken. Det är flera stora ekar däromkring och jag kan inte låta bli att fascineras av gamla ekar med bara ett ”skal” som stam kvar. De är ju så vackra och spännande. Tänk om de kunde berätta sin historia.

Hela landskapet är vackert och en dag som denna kändes det lite trolskt att gå omkring här bland de grå ”vinterklädda” träden. Vi fortsatte stigen förbi Hälledammen och ner till Kohallen. Det låg en del omkullvälta träd lite här och var efter stormen Gorm. Helt plötsligt var det alldeles grönt på marken på ena sidan av stigen medan det var vanlig mossmark på den andra sidan. Det var en art vintergröna björnbärsbuskar (klobjörnbär. Red anm.) som täckte stora ytor av marken. Även vildkaprifolen var delvis grön, då den milda vintern lurar växterna till att slå ut sina blad.

Vi passerade en skog av enar och jag började fundera på om det var samma art då vissa enar var höga och toppiga och andra låga och ”fläkiga”. Jag bollade över frågan till biologen Janne Johansson men han kunde inte riktigt bena ut svaret åt mig. Någon som vet?

Vi fortsatte vidare till Kohallen för att inta den andra delen av vårt fika. Därefter vandrade vi tillbaka till Sandhamn.

Ja, naturligtvis fanns det fåglar på ön. Skarv och knölsvan! Janne rapporterade även några doppingar, småskrakar, ejdrar, knipor, gräsänder och en del småfåglar som ängspiplärka, nötväcka, större hackspett, domherre, rödhake, gråsiska, bofink och koltrast. Tydligt var det även en fjällvråk i närheten av första fikaplatsen vid sälarna. Jag för min del såg faktisk en levande tordyvel på marken den 26 december.

Och ja, vädret då? Jag klagar inte. Det kom lite, lite duggregn, knappt märkbart och det blåste inte. Härligt skulle jag vilja påstå. Längtar till att få upptäcka maj månad därute...

Text och foto: Lena Ottosson

Flåssmyr lördagen den 16 april

Flåssmyr är ett av de största myrkomplexen i Skåne. Under flera decennier har torv brutits upp. Framförallt gjordes detta under 1900-talets förödande två världskrig. Sveriges isolering tvingade fram användningen av brännrotv som en viktig energikälla. Än idag finns en betydande torvbrytning i den västra delen, belägen i Örkelljunga kommun. Nu är det jordförbättringsmedel som tas fram.

Denna förmiddag tillbringades i den östra delen av myrkomplexet med ingång från Hjortholmen-Kämlehöjalt sidan. En rak skogsväg ledde oss västerut varvid vi mest hela tiden omgavs av tallbevuxna torvmarker. Efter en stund kom vi till de stengårdsgårdar som omger ruinerna efter det lilla hemmanet Risängen. Här fanns också grunder efter stallbyggnader och boningshus. En grov sälg stod mitt i huset, en bit innanför dörrstenen. Gunhild Lindhe, boende i Boalt (Vittsjö), berättade att den under 1900-talets förra hälft beryktade dynamitarden Bildsköne Bengtsson hade bott några år ute på denna mindre gård.

Plötsligt hördes ljudet från några bilar som kom från en mindre grusväg norrifrån. Det var jaktlaget på Sockerbolagets mark som fixade till ett nybyggt jakttorn. Man nämnde om äldre upplevelser av 30-talet orrar i några björktoppar för två-tre årtionden sen. Nu är det inte många orrar kvar.

Sakta drog vi oss själva ut längs grusvägen och enstaka äldre tjäderspilling noterades. Olika fågelstämmor kantade vår vandring allteftersom tiden gick; det kunde vara tal- och koltrast, flitiga rödhakar, duellerande talltitor, medan det under en av fikapauserna hördes och sågs den nätta tofsmesen. Maffigast läte hade nog skogsnäppan, vilken schvung det finns i dess spelläte. Snäppan hördes och sågs vid ett par olika tillfällen.

Grusvägarna gav oss bekväm vandring, men vi var förstås också tvungna att ge oss ut i den blöta myrskogen en stund. Man fick se efter var stövlarna placerades och akta sig för halvöppna dikesstråk. Ett av målen var att komma till kanten av ett mer utdraget, draglikt område. Detta låg i förbindelse med den centrala del av myren där flera byars myrmark sammanstrålar, det gäller faktiskt för både Mörkhult, Killhult, Sandhult, Yxen-

Här bodde en tid den ökände dynamitarden "Bildsköne Bengtsson"

Foto: Patric Carlsson

hult som för Hjortholmen och Stora Frösboholma. Denna öppna myrdel tycks vara för blöt för att växa igen med tallar och småbjörk.

Sune Sturesson har berättat att man ute på Flässmyr, på Kyrkhults ängar, under tidigt 1900-tal bedrev ängahöstnad, här på den sankaste delen av myren. Det måste ha varit dit vi nu ställt vår kosa. Det var ett blött och sankt område och när gräset var slaget fick man bära det till backarna intill för att det skulle kunna torka. Enligt Sune fanns här också en lada där höet förvarades tills vintern kom och det kunde hämtas hem.

Inga skogshöns observerades, men en del tuvullspillning kunde letas upp. Att vi vistades i älgens marker undgick oss inte, spillning och färskva tramp fick oss att titta långt efter myrens konung. Dock utan resultat. Vanligt var också förekomsten av vildsvinens växlar, stigar. En art som verkligen tagit för sig i vår del av landet.

En myrvandring medför sällan ett uppbåd av olika fågelarter, men helhetskänslan slår nästan aldrig fel för den som lärt sig älska våra mossar och dess djurvärld. På tillbakavandringen passade någon av deltagarna på att ta ett vårdopp medan Patric å sin sida istället demonstrerade den älskliga lilla vårplätten, en liten, mörkt gulaktig svamp, som växte på några nedfallna tallgrenar.

Janne Johansson

Utflykt till Rönnen – den 28 april

Längtan ut till havsbandet var stark, så stark att sju Örkelljungabor trotsade regnväder och anlände på utsatt tid till uppsamlingsplatsen. Ute på Rönnen hade vi fullt upp att skåda i alla väderstreck, både högt och lågt. Inget regnmoln hotade, vi hade däremot en fin kvällssol som glisade fram mellan molnen och lös svagt rött på de blöta stenarna i vattenbrynet.

Vi vandrade, med både tubkikare och fikakorgar, den lilla biten längs kusten tills det öppnar upp sig och vi har full syn ut över Skäldervikens fågelliv. Där ställdes det upp som om vi vore ett paparazzi-gäng på jakt efter celebriteter! Snabbt scannade vi av vad som fanns födosökande i strandkanten. Vad är det för långnäbbad? Ah, en storspov minsann! Skärfläckorna visade vackert upp sig där de gick i sin svartvitbrokiga dräkt med tydligt uppåtböjd näbb. Någon såg en gulärta, då ville vi ju alla hitta den skönheten. Inte så lätt att beskriva vid vilken sten den rör sig då de ligger utslängda som spelkulor lite varstans. Rackarns vad den lös gult i kvällssolen!

Sandbankarna vid Rönnen lockar många vadare

Plötsligt dök en rovfågel upp i skyn. Vad? Var? I höjd med träden där till vänster om den stora stenen... Kikarna virrar! En fiskgjuse på jakt efter aftonmaten. Vi såg dessutom: storspov, kricka, rödbena, tofsvipa, strandskata, skärfläcka, ejder, gravand, sädesärta, gluttsnäppa, småskrake, gulärta, ladusvala, hussvala, gråkråka, större strandpipare, fiskmås, fisktärna, bofink, blåmes, koltrast, ringduva, grönfink, gransångare, sånglärka, skrattmås, småtärna, havstrut, knipa, gråhäger, fiskgjuse, knölsvan, storskarv,

gräsand och vitkindad gås. I växtväg blev det fint blommande slån, blåstjärnor, vitplister, svalört, knippfryle och penningört. Två harar lekte tafatt på gräset snett över viken här på Rönnen.

Det obligatoriska fiket i gott samspråk avslutade besöket. Kvällskylan kom fort när solen dalade. Som avslutning när vi kommit tillbaka till hamnen och bilarna såg vi en säl liggandes i kvällssolen långt ute på en sten. En kväll med många sköna intryck var till ända.

Birgit Svensson

Familjedagar

Hur många år kan det vara sedan Eva och jag började arrangera familjedagar? Om vi ska ge oss på en gissning så är det kanske åtta, kanske rentav nio år sedan? Oftast har det blivit en gång under våren och en under hösten. Jag minns dock en gång i snö och kyla, kanske det var i december? Det året blev det tre gånger.

Det har oftast varierat var vi varit. Inte så sällan vid sjöar och alltid med möjligheten att kunna grilla sin medhavda korv. Till exempel vid Grytåsa där det finns två olika eldstäder att välja på. Vi har även tagit oss runt Trollsjön och besökt Lärkesholms-sjöns norra och södra sida. I höstas åkte vi för att visa upp Värnsjön och nu senast i mars var vi för andra gången i Pinnåreservatet. Det blev då rekordmånga deltagare. Allt som allt 16 barn och lika många vuxna, som skulle försöka hålla ett öga på de små.

Tanken är att vi åker till olika platser runt om i kommunen. Vi noterar ofta att föräldrarna har minst lika skoj som barnen. De njuter själva av att vara ute och de njuter av att se sina barn njuta. Detta genererar positivitet att bära med sig i vardagen. Ibland är det mor- eller farföräldrar som kommer med de små. Det upplevs som intressant att få följa barnbarnen utomhus i gemenskap med andra. Och, kanske de rent av avlastar man föräldrarna en stund.

Programmet är enkelt: Vi träffas och presenterar oss och åker sedan iväg till utvalt område. Vi är alltid noga med att fråga om det är okej att fotografera med tanke på att bilder kan publiceras på föreningens hemsida eller på Facebook. Därefter drar det igång. Vi kanske har en stig att följa en bit, en del barn är som lössläppta kalvar om våren och fullständigt rusar! En del dröjer sig kvar och undrar: Vem kan bo i detta lilla hål? Där någonstans försöker vi möta dem. Vi lyfter på en sten eller rullar undan en gammal stock för att se vad som gömmer sig där under. Med lite tur så finns där både tusenfotingar och gråsuggor och barnen blir alldeles exalterade! De vill ofta fånga, klappa, mata... Sedan hjälps vi åt att lägga på "täcket" igen innan vi går vidare.

Träffen då vi var ute i snöväder minns jag som speciell. Några barn började fråga om björnen fanns, och var den fanns? Det ena gav det andra och strax höll vi på att gräva i snön för att göra ide åt björnarna när de kom. Oj, vad kul de hade! Det grävdes både här och där.

Ibland kan vi även få för oss att klappa på olika trädstammar för att upptäcka skillnader. Vi känner sedan på vår egen kind och jämför. Om inte tempot är för högt hinner vi även med att titta på de olika trädarterna och hur deras blad ser ut.

Stenar kan bli riktiga favoriter. Så blev det vid Värnsjöns strand i höstas. Tre lekglada pojkar ville inte upptäcka så mycket runtomkring, de hade ju det bästa av världar – en jättsten i strandkanten som blivit till ett skepp! Kanske det var ett piratskepp? Janne fick i alla fall agera skeppskock och det fixade han galant. Han tillagade hajsoppa, om jag inte minns fel. Men ett visst intresse kunde lockas fram hos pojkarna när vi låg på knä runt en stor purpurfärgad ljunngplanta. Färgen var fin och spännande. Likaså att

Örkelljunga och växten vi hade framför oss nästan har samma namn. En annan gång, vid Lärkesholm, var det ett starkt lutande träd som fick flera intresserade. Det klättrades, reds och hoppades.

Sniglar brukar vara spännande. Det finns stora feta svarta, men även de bruna duger. Extra spännande är de med ett litet hus på sig: Var kommer huset ifrån? Stådar de

där inne måntro? Hur får snigeln plats där inne? Visst är det härligt. Är det inte så att barn ställer de frågor vi också kan ha men kanske inte kommer oss för att klä i ord?

Ibland har det hänt att vi endast haft tre barn med sina anhöriga, ibland kan det sticka iväg med tvåsiffrigt antal barn plus alla föräldrar. Eva och jag har till och med tänkt tanken att vi skall dela gruppen? Men det har gett sig av sig själv, så det har inte behövts. Svårast kanske det är om det är stor åldersspridning. Några treåringar och därtill ett antal åtta till tioåringar. Då är kunskapen spridd, vilket vi då måste vara medvetna om.

Familjeexkursionerna har oftast legat på lördagsförmiddagar. De gånger då deltagandet har varit lågt har vi funderat, och även provat, att byta till söndagar. Föreningslivet går ju som bekant lite kräftgång i alla åldrar vilket vi gärna ser en vändning på i framtiden: Vad gör vi? Vart åker vi? Hur kan vi inspirera barn till att bli framtida medlemmar? Inte bara lätta frågor. Men naturen måste vi vara rädd om så att framtida generationer kan både lära och njuta av den.

Birgit Svensson

Om vinterns och vårens fågelobsar

Periodens mest spektakulära fågelobs får man nog kalla en ny art för kommunen. Uppe i Harbäckshult kunde Patric notera en seglande jorduggla den 27 december. Arten har inte tidigare med säkerhet setts i Örkelljunga, långvingad, en god seglare, de gula ögonen sågs tydligt.

Båda våra örnararter har noterats under början på 2016, framför allt har ett flertal havsörnar setts. Båda arterna är sen ett antal år skånska häckfåglar, men är mycket skickliga på att leva ett tillbakadragit liv under häckningsperioden, vilket säkert är en bra strategi.

Skogshönsens tillbakagång och då allra mest orrens, ser ut att fortsätta. På vår gamla spelplats i Smörmyr har det i år bara setts en tupp! Under de goda åren har vi haft 15 spelande tuppar här. Men det är förstås en hel del år sedan. De sista åren har det rört sig om 5-6 tuppar. Vilka lokaler hyser numera flest orrtuppar? Troligen Flåssmyr följt av Svenskemyr. Den sistnämnda lokalen har cirka 3 tuppar, Flåssmyr kanske dubbelt så många. Vad tjädern beträffar har vi för tillfället inga aktuella siffror då arten inte inventerats alls 2016. En tjäderhöna har under våren besökt en husägare under speltiden.

En av de stora vinnarna inom fågelvärlden de sista decennierna, tranan, som är väl representerad i kommunen på lämpliga lokaler, anlände redan den 27 februari. Hur talrik är den hos oss? Kanske finns det någonting mellan 25 och 50 par i kommunen. En förlorare hos oss är storspoven. Den finns inte här längre. Endast 1 ex har setts på sträck i vår, över Hjelmsjön. Från mars och fram till april månads mitt har strandskata setts i Örkelljunga och vid Hjelmsjön. Kan den manne påbörja häckning här? Tofsvipan är en mycket välkommen budbärare när våren har anlänt. En ännu så länge säker lokal för arten hos oss är Långalt/Smedhults-området. Den 11 mars hade 5 ex hittat hit efter vintern.

En ovanlig observation hade vi den 17 mars. I Hjelmsjön, i tät dimma, rastade hela 42 mindre sångsvanar tillsammans med ett större antal av den större släktingen. Arten observeras här då och då, men är inte årlig och detta var den största flocken som noterats här.

Grågåsen finns numera överallt där lämplig häckningsbiotop finns och anländer hit vid första föräning om vår. Den är en så kallad väderflyttare, flyttar söderut igen om kylan kommer åter. Grupper på över 50 ex noteras ibland på flera lokaler under vårmånaderna. En desto ovanligare art hos oss var de 3 blåsgäss som rastade i Kungamosen, Eket i slutet på mars. Ganska talrik brukar storskraken vara i Vårsjön under framför allt hösten, 120 ex sågs i november. Till sjön kom storlommen åter från vinterkvarteren den 19 mars.

De första ladusvalorna sågs tidigt här, 3 ex över Hjelmsjön den 6 april. Svarthättan kan ibland "chansa" att övervintra i landet, dock inte så vanligt här. Ett ex den 6 december på Orreslättsvägen i Åsljunga provade den varianten. Mäktigt är det också att se de nyanlända stararna söka upp sin övernattningsplats i vassarna vid Långasjön under april. I smågrupper på mellan 5 och 20 individer kommer de flygandes i skymningen. Totalt kan det röra sig om kanske 3000 individer. Innan ro infunnit sig i flocken, flyger de runt i området ett flertal gånger. Och då under tjatter och brus från tusentals starvingar.

Ända in i november sågs den blå juvelen, kungsfiskaren, vid bäcken på Ejdernområdet. På julaftonen fanns ett ex också i Åsljungasjön.

Slutligen måste också nämnas en obs av svart kråka på Fagerhults Flygplats i början på mars.

En fullständig fågelrapport kommer i nästa nummer av Alcedo.

Björn Herrlund

Vitkindade gäss

Vigg

Skrattmåsar

Foton: Perry Vigelsbo

Jorduggla, *Asio flammeus*

Ny fågelart i kommunen

Under de sammanlagt något mer än 18 åren som jag hyrde bostadshuset på Håleryds lilla gård i Harbäckshult, roade jag mig med att föra en lista över de fågelarter som jag noterade från tomten. Ganska tidigt kom jag upp i 100 arter och gick då med som medlem i föreningen *Klubb tomt 100* och deltog därefter ett flertal gånger i deras årliga riksmästerskap i tomtskådning i september. Det hela som roligt tidsfördriv förstås.

De sista åren blev det inte många nya arter från Lillgården och i ärlighetens namn så var jag mindre aktiv än tidigare med att sitta och spana med tuben i timmar för att försöka få in något tidigare osett. I vintras, några månader innan flytt, hade jag inte ens tanke på att det skulle kunna bli en sista ny art för tomten, men så blev det. Jag hade på annandagen varit ute och gått min vanliga runda upp om Holken i Håleryd och ner till Harbäckshults by tillsammans med Malin Löwengren. Precis när vi kommer hem till gården noterar jag en "rovfågel" som kommer ganska lågt över gården och med en skata efter sig. Jag tror att jag hann tänka "det är ingen ormråk, men kanske en kärrhök?", men direkt när jag fick upp kikaren insåg jag att jag tittade rakt in i en jordugglas stora gula ögon. Jag kunde sedan följa fågeln i kikaren i en knapp minut och notera alla andra bestämningskaraktärer och det var inget tvivel om arttillhörighet.

Inte nog med att det blev en ny art från tomten, jorduggla hade inte tidigare dokumenterats i kommunen. Jordugglan häckar framför allt på myrar i norra Sverige, men den finns även på hyggen i Mellansverige, på södra Öland och på kala skärgårdsöar och kusthedar i södra Sverige. Enstaka jordugglor övervintrar i södra Sverige, men ses och rapporteras då vanligtvis från kustlokaler. En udda observation, men kanske var det ändå väntat att vi förr eller senare skulle notera den i kommunen.

Någon kamera hade jag inte med mig – och jag hade knappast hunnit ta någon bild ändå – så fotona här har jag tagit i Utah i USA, i *Bear River Migratory Bird Refuge*. I Nordamerika är det liksom i norra Europa nominatformen *Asio flammeus flammeus* vi har att göra med. Jordugglan har ett stort utbredningsområde i världen och är uppdelad i ungefär tio underarter.

Sedan Peter Hector och jag sammanställde boken Örkelljungas fåglar (1999) har inte mindre än 15 nya arter observerats i kommunen. Några av dessa har fått korta presentationer i *Alcedo* efterhand, andra inte. Kanske kan vi i en kommande artikel skriva lite fullödigare om samtliga dessa fynd.

De 15 arterna är (upptäckare inom parentes): myrspov (SN), kungsfågel-sångare (SN), berguv (GJ), skärfläcka (PC), skräntärna (PC), småspov (PC), dvärgmå (PC), svartpannad törnskata (SN), brun glada (RN), brandkronad kungsfågel (MZ), bändelkorsnäbb (NR), lappuggla (HZ), ägretthäger (EA, MA), vitvingad tärna (SN) och jorduggla (PC, MLw). För flera av dessa arter finns bara just förstafyndet, men några har noterats ett par, tre gånger (berguv skärfläcka, småspov, brun glada, lappuggla och vitvingad tärna), och för bändelkorsnäbb, som har haft flera invasionsår. Mellan 2009 och 2014, finns det ett 20-tal dokumenterade observationer.

Förkortningar: Elisabeth Arefäll (EA), Mats Arefäll (MA), Patric Carlsson (PC), Gunne Johansson (GJ), Malin Löwengren (MLw), Richard Nilsson (RN), Seth Nilsson (SN), Nils Rosenlund (NR), Håkan Zadig (HZ), Magnus Zetterström (MZ).

Patric Carlsson

Vildbin i Örkelljunga

ett naturvårdsprojekt

Målet med projektet *Vildbin i Örkelljunga* är att genom samverkan mellan kommunala verksamheter och föreningsliv göra den gamla grustäkten vid Ekholm till ett biparadis och pedagogiskt naturvårdsområde – en långsiktig workshop utomhus där nyfikenhet, inspiration och engagemang kan leda till kunskap och att insatser görs som gynnar den biologiska mångfalden.

Den 16 augusti 2015 anordnade Örkelljungabygdens Natur (ÖN) en excursion med entomolog Mikael Sörensson från Lund. Med häven i högsta hugg berättade han i synnerhet om vildbin och att deras livsmiljöer idag är hotade. Främsta orsaken till detta är att landskapet idag inte erbjuder lämpliga boplatser för de markbyggande arterna och att deras näringsintag begränsas i en allt mer artfattig och minskande flora. För vissa arter av bin är även tillgången till boplatser i död ved en brist. Öppen lucker mark, död ved och en rik flora är därmed tre viktiga komponenter för att gynna den biologiska mångfalden där vildbin, och andra insekter, spelar stor roll.

I Örkelljunga finns lägligt en nedlagd grustäkt vid Ekholm som ägs av kommunen och som efter återställning växer igen allt mer. Området ligger trots allt naturskönt nära samhället och Skåneleden passerar rakt igenom, en bro över Pinnån leder besökaren dit. Här kan man välja att gå mot den slingrande markvägen som går genom Ekholmsgårdens vidsträckta betesmarker eller följa stigen som leder till fina skogspromenader bort mot Rävahallen och Ringåsen.

Efter Sörenssons inspirerande exkursion började funderingar växa fram kring att göra insatser i detta område för att gynna vildbin och att sprida information om detta. Kommunens Dagliga verksamhet LSS (Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade) tog tag i idén och började arbeta utifrån ett samverkansperspektiv där kopplingen till Örkebygdens Natur var betydelsefull. Frågan var uppe på ett av föreningens ÖN:s styrelsemöten som där uttryckte sitt stöd för projektet. Även kommunens Naturvårdsgrupp såg idén som intressant och av värde att arbeta vidare med. Det primära målet blev att grustäkten på lämpligt sätt åtgärdas och fortsättningsvis sköts på ett sådant sätt att vildbin både gynnas och uppmärksammas. Men även andra naturvårdsfrågor kom upp. Exempelvis planerar kretsen att göra grävningar för att återställa boplatser åt baksvalor.

Tillverkning av bihotell

En viktig medspelare från början var kommunens verksamhet för Gata och Park. De har varit positiva till att området används för naturvårdsändamål och behjälpliga där möjlighet givits. De har till exempel levererat kubbar till Daglig verksamhet som av dessa tillverkar så kallade bihotell. De har också lagt ut stora stockar vid grustaget att användas som enkla sittplatser för den trötta vandraren, eller tjäna som bostad åt någon

intresserad insekt. Daglig verksamhet har varit aktiv i denna process och strävar efter att fortsättningsvis skapa värdefull sysselsättning och engagemang kring tema naturvård. Till exempel har det redan anlagts en ängsruta vid Södergården och till hösten hoppas man kunna komma igång med röjning av sly och mindre träd vid grustäkten. En viktig uppgift kommer där också att vara att gräva eller hacka för att bitvis blottlägga marken. Att samla in fröer av vilda örter i närområdet som sedan kan sås in kan vara en annan uppgift. Listan kan göras lång och får växa fram efterhand som det passar både verksamhet och behov av åtgärder.

Mikael Sörensson inventerar insektsfaunan. Foto: Janne Johansson

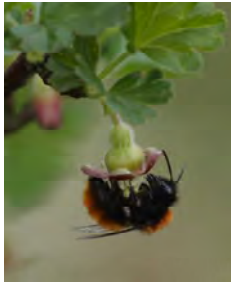
I ingressen nämns "En långsiktig workshop utomhus där nyfikenhet, inspiration och engagemang kan leda till kunskap och att insatser görs som gynnar den biologiska mångfalden". Denna lek med ord är ett försök att peka på syfte och förhoppningar med projektet: att vi lär och förmedlar kunskap på olika nivåer och områden och på så sätt synliggör väsentliga delar i naturens komplexa pussel.

Som kunskapskälla var en inventering tidigt önskad och frågan ställdes till Mikael Sörensson som nu under vår och sommar kommer att besöka området ett antal gånger. Inventeringen kommer senare att kopplas till en exkursion med Sörensson i augusti och ett föredrag av honom i november där bland annat resultatet av inventeringen kommer att redovisas. Allmänhet och andra kretsar i grannkommunerna bjuds då in. En viktig del vad gäller syftet med inventeringen är att den kan följas upp efter något år och peka på att insatser i en hårt påverkad miljö som en grustäkt kan ge resultat. Inventeringsrapporten kommer därför även innehålla en åtgärdsbeskrivning. Vi kom-

mer också att arbeta för att projektet beskrivs i en kompletterande skrift med ett tydligt och enkelt språk. Detta samlade material kan användas framöver för att säkra långsiktig skötsel, men det kan också spridas till andra kommuner som eventuellt vill göra något liknande. Då inventeringen kommer att pågå under hela säsongen är även delrapporter av de arter som påträffats av pedagogiskt värde. Fynden kommer att läggas ut på föreningens hemsida.

För att synliggöra projektet kommer Daglig verksamhet i samarbete med ÖN att informera med en informationstavla om vad som händer i grustaget. Läget är strategiskt då det passerar både vandrare som går Skåneleden och boende i närheten som uppskattar att komma ut i naturen på olika sätt. I närheten ligger även ett flertal förskolor som har möjlighet att använda området till att förstärka eller komplettera sin verksamhet. Det samma gäller för grund- och gymnasieskola som ligger på gångavstånd. En del kontakter har redan knutits till lärare som ställt sig positiva. ÖN har även planerat in en familjedag under hösten där grustaget kommer att utforskas.

Glödsandbi

Väddsandbi

Nu hoppas vi att sommarens inventering skall leda oss till insikter utöver det vanliga. Men en del arter av vildbin vaknar redan när sälgen börjar blomma. Med lite tur kan man då få se ett vårtidigt bi flyga runt. Efter den långa vintern söker hon efter nektarn i de första spirande blommorna

och snart även efter lämplig boplats: kanske en högstubbe där någon skalbagge en gång gnagt lagom stora hål eller rentav i marken vid grustäkten i Ekholm.

Den första rapporten från Ekholmstäkten var redan från den 11 april och löd:

Vårsidenbi *Colletes cunicularius*: ca 10-15 banflygande hanar.

Vårsandbi *Andrena clarkella*: 2 honor högt upp i en sälg.

Sälgsandbi *Andrena vaga*: 1-2 hanar högt upp i en sälg.

Videsandbi *Andrena praecox*: flera hanar och honor.

Mörk jordhumla *Bombus terrestris*: många drottningar.

Därtill sågs diverse andra insektsarter ur olika grupper, samt fem dagfjärilsarter: påfågelläga, nässeljäril, vinbärsfuks, rovfjäril och citronfjäril. En inventering av kärllväxtfloran har också på börjats. Hittills har under mars och april noterats 59 olika arter. Men vegetationsperioden har ju kappats inletts.

Pär Svensson. Bifoton: Lars Schale

Några bortglömda åkrar i Ringarp

Uppe vid åkrarna, Flyet, Stora stycke, Hildas mosse. Åkrar kan man kanske knappast kalla dem längre, det är gamla, oftast fuktiga, veketågsfyllda betesmarker som inte varit vända på år och dag. Det är dags att lappa på stängslet, taggtråden och ekpålarna. Jörgen ger handtag av bästa sort.

Vid Stora stycke skräms så en tryckande enkelbeckasin upp. Några sträva läten. Även nästa dag flyger den upp. Försöker den hitta lämpliga häckningsmarker, mån tro? Uppe intill den lilla dammen i norr spatserar två tranor. Förvånansvärt vad lite de bryr sig om traktorn och oss två ”stängare”. Travar bara lite längre bort, rundar Rävabacken och trumpetar till. Några dansanta steg tas för att stärka samhörigheten.

Två grågäss flaxar tungt och snabbt med riktning mot Flyet Lärkesholm. Också en art som vunnit framsteg. Plötsligt får vi ögonen på en ryttlande gäst, visst är det en tornfalk som med elegans avspanar sorkfångarmöjligheten. Under en halvtimmes tid drar den runt över fuktmarkerna, gör utflykter till den intilliggande motorvägen. Ondgjorde jag mig? Den intilliggande motorvägen. Det gjorde jag. Ingen hit i detta sammanhang. Det är år 2016. Här har åkrarna varit åkrar i bortåt hundratalet år.

Stenåldersjägarna

I boken ”Stenåldersjägarna” (Knarrström, Bo (red) 2007) finns uppgifter om en liten utgrävd stenålderslokal benämnd Östra Ringarp E4:15: ”Vid Östra Ringarp, öster om